Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
M. SZPUNAR
представено на 25 октомври 2017 година[1]

Дело C-645/16

Conseils et mise en relations (CMR) SARL
срещу
Demeures terre et tradition SARL

(Преюдициално запитване, отправено от Cour de cassation
(Касационен съд, Франция)

„Преюдициално запитване — Директива 86/653/ЕИО — Член 17 — Самостоятелно заети търговски представители — Право на търговския представител на обезщетение или на обезщетение за вреди след прекратяването на договора за представителство — Национална практика, изключваща правото на обезщетение в случай на прекратяване на договора от принципала по време на предвидения в договора срок за изпитване“

Въведение

1. Настоящото преюдициално запитване, отправено от Cour de cassation (Касационен съд, Франция), се отнася до тълкуването на член 17 от Директива 86/653/ЕИО на Съвета от 18 декември 1986 година относно координирането на правото на държавите членки, свързано с дейността на самостоятелно заетите търговски представители[2].

2. Запитването е отправено в рамките на спор между дружеството Conseils et mise en relations (CMR) SARL и Demeures terre et tradition (наричано по-нататък „DTT“) относно искане на CMR за заплащане на обезщетение за вредите, причинени му поради прекратяването на договора за търговско представителство, сключен между него и DTT.

3. Настоящото дело се отнася до приложимостта на разпоредбите на Директива 86/653, и по-специално на член 17 от нея, към положения, в които страните по договор за търговско представителство са предвидили срок за изпитване и по време на него договорът е бил прекратен от принципала. Освен въпроса за законността на определянето на срок за изпитване, водещ до отхвърляне на прилагането на разпоредбите на Директива 86/653, и по-специално на член 17 от нея, за договорите, обичайно регулирани с тази директива, това дело ще предостави възможност на Съда да разгледа в по-широк план кои аспекти от договора за търговско представителство са хармонизирани по силата на тази директива.

1 Език на оригиналния текст: френски.

2 ОВ L 382, 1986 г., стр. 17; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 1, стр. 176.

Правна уредба

Правото на Съюза

4. Съображения 2 и 3 от Директива 86/653 гласят:

„като има предвид, че различията в националните правни системи, отнасящи се до търговското представителство, значително засягат условията за конкуренция и упражняването на тази дейност в рамките на [Европейския съюз] и са в ущърб както на закрилата, предоставена на търговските представители по отношение на техните принципали, така и на сигурността на търговските сделки; като има предвид, освен това, че тези различия са такива, че значително възпрепятстват сключването и функционирането на договорите за търговско представителство, когато принципалът и търговските представители са установени в различни държави членки;

като има предвид, че търговията със стоки между държавите членки трябва да се извършва при условия, които са сходни на тези на единния пазар, и това поражда необходимост от сближаване на правните системи на държавите членки до степента, необходима за доброто функциониране на Общия пазар; като има предвид, в това отношение, че стълкновителните норми не отстраняват в областта на търговското представителство противоречията, посочени по-горе, нито пък това би станало, ако те се уеднаквят, и съответно предлаганата координация е необходима, независимо от съществуването на тези норми“.

5. Член 1, параграфи 1 и 2 от тази директива гласи следното:

„1. Мерките за хармонизация, предвидени в настоящата директива, се прилагат по отношение на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки, регулиращи отношенията между търговските представители и техните принципали.

2. За целите на настоящата директива „търговски представител“ означава самостоятелно зает посредник, който има дълготрайни пълномощия да договаря продажбата или покупката на стоки от името на друго лице, наричано по-долу „принципал“, или да договаря и сключва такива сделки от името и за сметка на този принципал“.

6. Членове 13—20 от Директива 86/653 са включени в глава IV на същата директива, озаглавена „Сключване и прекратяване на договора за представителство“. Член 14 от тази директива гласи следното:

„Договор за представителство за определен срок, който продължава да се изпълнява от двете страни след изтичането на този срок, се счита за трансформиран в договор за представителство за неопределен срок“.

7. Съгласно член 15, параграфи 1 и 2 от Директива 86/653:

„1. Когато договорът за представителство е сключен за неопределен срок, всяка от страните може да го прекрати с предизвестие.

2. Срокът на предизвестие е един месец за първата година от договора, два месеца при започване на втората година и три месеца при започване на третата година и на следващите години. Страните не могат да се договарят за по-кратки срокове на предизвестие“.

8. Член 17, параграфи 1—3 от тази директива предвижда:

„1. Държавите членки предприемат необходимите мерки, за да гарантират, че търговският агент, след прекратяването на договора за представителство, е обезщетен в съответствие с параграф 2 или е обезщетен за вреди в съответствие с параграф 3.

2.

а) Търговският представител има право на обезщетение, ако и при условие че:

– е привлякъл нови клиенти за принципала или значително е увеличил обема на търговията със съществуващи клиенти и принципалът продължава да извлича съществени ползи от търговията с такива клиенти,

и

– изплащането на това обезщетение е оправдано, с оглед на всички обстоятелства и, по —специално, комисионата, изгубена от търговския представител при търговията, извършена с такива потребители. […]

б) Размерът на обезщетението не може да надвишава число, еквивалентно на обезщетение за една година, изчислено на базата на средното годишно възнаграждение на търговския представител за предходните пет години, а ако договорът е продължил по-малко от пет години, обезщетението се изчислява средно за периода.

в) Предоставянето на такова обезщетение не пречи на търговския представител да предяви иск за вреди.

3. Търговският представител има право на обезщетение за вреди, които понася в резултат от прекратяването на отношенията си с принципала.

Такива вреди се считат за настъпили, особено когато прекратяването настъпва при следните обстоятелства:

– лишаване на търговския представител от комисионата, която би получил при нормалното изпълнение на договора за представителство, докато принципалът получава значителни ползи, свързани с дейностите на търговския представител,

– и/или които не са дали възможност на търговския представител да амортизира разходите, които е понесъл при изпълнението на договора за представителство, по съвет на принципала“.

9. Член 18 от същата директива гласи следното:

„Обезщетението или обезщетението за вреди, посочени в член 17, не се дължат:

а) когато принципалът е прекратил договора за представителство поради грешки от страна на търговския представител, което би оправдало незабавното прекратяване на договора за представителство по силата на националното право;

б) когато търговският представител е прекратил договора за представителство, освен ако такова прекратяване не е оправдано от обстоятелства от страна на принципала или на основание възраст, отпадналост или заболяване на търговския представител, в следствие на които не е разумно от него да се изисква да продължава дейностите си;

в) когато, съгласно споразумение с принципала, търговският представител възложи правата и задълженията си по договора за представителство на друго лице“.

10. Накрая, член 19 от тази директива предвижда, че „[с]траните не могат да се отклоняват от разпоредбите на членове 17 и 18 в ущърб на търговския представител“.

Френското право

11. Република Франция е транспонирала член 17 от Директива 86/653 в националното си право, като е избрала режима по параграф 3 от посочената разпоредба.

12. В това отношение член L134-12 от code de commerce (Търговски кодекс) предвижда:

„При прекратяване на правоотношенията си с възложителя търговският представител има право на обезщетение за претърпени вреди.

Търговският представител губи правото си на обезщетение, ако в рамките на една година от прекратяването на договора не е уведомил възложителя, че има намерение да предяви правата си.

Правоприемниците на търговския представител също имат право на обезщетение, когато договорът е прекратен поради смъртта на представителя“.

Факти, производство и преюдициален въпрос

13. На 2 декември 2011 г. DTT, в качеството си на принципал, сключва с CMR договор за търговско представителство за продажба на еднофамилни къщи. Този договор предвижда срок за изпитване от дванадесет месеца, след изтичането на който се превръща в договор без определен срок, като по време на срока за изпитване всяка от страните му може да го прекрати с предизвестие, което за първия месец е петнадесет дни, а след това — един месец. В договора за търговско представителство е определена цел за осъществяване на 25 продажби годишно.

14. С писмо от 12 юни 2012 г. DTT уведомява CMR за решението си да прекрати въпросния договор след изтичане на договорния едномесечен срок на предизвестие. Това решение е взето поради неспазване на определената в договора цел, тъй като за пет месеца CMR е реализирало само една продажба.

15. На 20 март 2013 г. CMR предявява иск срещу DTT пред Tribunal de commerce d’Orléans (Търговски съд Орлеан, Франция) за плащане по-специално на обезщетение за вредите, причинени му поради прекратяването на договора за търговско представителство. С решение от 30 януари 2014 г. тази юрисдикция частично удовлетворява исканията на CMR.

16. На 14 февруари 2014 г. DTT обжалва това решение. На 18 декември 2014 г. Cour d’appel d’Orléans (Апелативен съд Орлеан, Франция) отменя частично решението на Tribunal de commerce d’Orléans. Тази юрисдикция по-специално счита, че предвиденото в член L134-12 от Търговския кодекс обезщетение не се дължи, когато договорът за търговско представителство е прекратен по време на срока за изпитване.

17. CMR обжалва решението пред Cour de cassation (Касационния съд). Както посочва Cour de cassation в акта си за преюдициално запитване, първо, в решението си Cour d’appel d’Orléans прилага установената практика на търговско, финансово и стопанско отделение на Cour de cassation, съгласно която не се признава право на обезщетение, когато договор за търговско

представителство е прекратен по време на срок за изпитване. Второ, Cour de cassation отбелязва, че Директива 86/653 не съдържа каквито и да било разпоредби относно евентуален срок за изпитване, така че такъв период може да се счита за уговорен от страните по договор за търговско представителство, без това да представлява нарушение на правото на Съюза. Накрая, на трето място, Cour de cassation припомня, като се позовава на практиката на Съда, че Директива 86/653 цели да защити търговския представител в отношенията му с принципала и че член 17, параграфи 2 и 3 от същата директива следва да се тълкува в смисъл, който допринася за тази защита.

18. При тези обстоятелства Cour de cassation решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Приложим ли е член 17 от Директива 86/653 [...], когато договор за търговско представителство е прекратен по време на предвидения в него срок за изпитване?“.

19. DTT, френското и германското правителство, както и Европейската комисия представят писмени становища.

Анализ

20. С преюдициалния си въпрос запитващата юрисдикция иска да се установи дали член 17, параграфи 2 и 3 от Директива 86/653 е приложим в случая. В по-общ план въпросът на запитващата юрисдикция цели да се провери съвместимостта с Директива 86/653 на практиката ѝ в областта на договорите за търговско представителство, съгласно която статутът на търговски представител по Директива 86/653 е приложим едва след изтичането на срока за изпитване.

Предварителни бележки

21. Най-напред следва да се припомни, че Директива 86/653 е приложима към спор между две страни по договор за търговско представителство, който е сключен във Франция и не съдържа никакъв международен елемент [3].

22. С оглед на това следва по-специално да се отбележи, че безспорно Директива 86/653 има за цел да хармонизира правото на държавите членки, уреждащо правоотношенията между страните по договор за търговско представителство [4], както е видно от член 1, параграф 1 от нея. Всъщност първоначалният замисъл на Директивата е да създаде равни условия за принципали, извършващи дейност на вътрешния пазар чрез търговски представители, тъй като, за да инвестират и осъществяват търговска дейност, принципалите трябва да познават правилата, които се прилагат спрямо тях, що се отнася до обезщетенията и възнагражденията за търговските представители, които използват [5].

3 Вж. в това отношение решение от 13 юли 2000 г., Centrosteel (C-456/98, EU:C:2000:402, т. 13), в което Съдът постановява, че Директива 86/653 „има за цел да хармонизира правото на държавите членки, уреждащо правоотношенията между страните по договор за търговско представителство, независимо от наличието на трансгранични елементи. Така приложното ѝ поле надхвърля това на основните свободи, закрепени с Договора“.

4 Вж. по-специално решение от 23 март 2006 г., Honyvem Informazioni Commerciali (C-465/04, EU:C:2006:199, т. 18 и цитираната съдебна практика).

5 Вж. също моето заключение по дело Agro Foreign Trade & Agency (C-507/15, EU:C:2016:809, т. 56).

23. В този ред на мисли Съдът приема, от една страна, че членове 17 и 18 от Директива 86/653 имат решаващо значение, тъй като определят равнището на закрила, което законодателят на Съюза е счел за разумно да предостави на търговските представители в рамките на създаването на единния пазар, и от друга страна, че установеният за тази цел от Директивата режим има императивен характер[6].

По функционирането на предвидения в член 17 от Директива 86/653 режим на обезщетение

24. Като встъпителна бележка следва първо да се разгледа функционирането на режима на обезщетение, предвиден в член 17 от Директива 86/653. Съдът вече е имал възможност, по-специално в решения Honyvem Informazioni Commerciali[7] и Marchon Germany[8], да даде някои уточнения по него[9].

25. Най-напред, следва да се вземат предвид някои характеристики на функционирането на договора за търговско представителство. Независимо че работата на търговския представител по същество се изразява в преговори за сключване на търговски сделки и установяване на нови търговски отношения за принципала, търговският представител по принцип получава комисиона само когато определена сделка бъде сключена благодарение на неговата намеса, както по-специално е видно от член 7, параграф 1, буква а) от Директива 86/653. Веднъж обаче установен, контактът с даден клиент може да доведе до сключването на редица сделки, без при това да се налага отново да участва търговският представител. Така вече извършената работа постепенно се възнаграждава. Именно в този контекст следва да се разглежда естеството на режима на обезщетение, предвиден в член 17 от Директива 86/653.

26. От изложеното по-горе е видно, че имуществена вреда по смисъла на член 17, параграф 3 от Директива 86/653 може да произтича от факта, че прекратяването на договора е настъпило в момент, към който търговският представител е намерил нов клиент. Всъщност в подобна хипотеза получените до момента на прекратяването му комисиони не биха отразявали стойността, с която се е повишила положителната репутация на принципала[10]. От това следва, че механизмът за обезщетяване е предназначен не да санкционира прекратяването на договора или да осигури издръжка на търговския представител след прекратяването на договора, а да възнагради вече извършената от него работа. Така предвиденото в член 17, параграф 3 от Директива 86/653 право на търговския представител на обезщетение за вреди зависи от постигнатите от него резултати по време на периода на действие на договора и от ползите, които принципалът продължава да извлича от тази работа[11]. Следователно обезщетяването на

6 Решение от 17 октомври 2013 г., Unamar (C-184/12, EU:C:2013:663, т. 39 и 40).

7 Решение от 23 март 2006 г. (C-465/04, EU:C: 2006:199).

8 Решение от 7 април 2016 г. (C-315/14, EU:C:2016:211).

9 Освен с функцията, предвидена в член 17 от Директива 86/653, Съдът вече е бил сезиран с множество други въпроси във връзка с тълкуването на този член, а именно относно приложимостта на тази директива в случай, при който едната от страните е установена в трета държава — вж. решения от 9 ноември 2000 г., Ingmar (C-381/98, EU:C:2000:605) и от 16 февруари 2017 г., Agro Foreign Trade & Agency (C-507/15, EU:C:2017:129), относно начините на изчисляване на обезщетението и допустимостта на предоставяне на допълнително обезщетение — вж. решения от 26 март 2009 г., Semen (C-348/07, EU:C:2009:195) и от 3 декември 2015 г., Quenon K. (C-338/14, EU:C:2015:795), и относно погасяването на правото на търговския представител в случаи на неизпълнение на задълженията му поради негови грешки или при неизпълнение на договор с трети клиенти — вж. решения от 28 октомври 2010 г., Volvo Car Germany (C-203/09, EU:C:2010:647) и от 17 май 2017 г., ERGO Poisťovňa (C-48/16, EU:C:2017:377).

10 Вж. моето заключение по дело Marchon Germany (C-315/14, EU:C:2015:585, т. 27) и доклада — разбира се, необвързващ, но независимо от това красноречив — на Европейската комисия от 23 юли 1996 г. относно прилагането на член 17 от Директивата на Съвета относно координирането на правото на държавите членки, свързано с дейността на самостоятелно заетите търговски представители (86/653/ЕИО) (COM(96) 364 окончателен).

11 Вж. в този смисъл решение от 7 април 2016 г., Marchon Germany (C-315/14, EU:C:2016:211, т. 33), и заключението на генералния адвокат Poiares Maduro по дело Honyvem Informazioni Commerciali (C-465/04, EU:C:2005:641, т. 26).

търговския представител след прекратяването на договора също спада към дължимата от принципала насрещна престация. Ако обаче не е извършил никакви пораждащи икономическа полза за принципала услуги, търговският представител очевидно няма да получи каквото и да било обезщетение.

По естеството и правното действие на определянето на срок за изпитване

27. Второ, следва да се установи като цяло естеството и правното действие на клаузата за срок за изпитване.

28. Макар Съдът все още да не е имал възможност да се произнесе по естеството на срока за изпитване в рамките на договор за търговско представителство, от неговата практика в областта на трудовото право, и по-специално от решение Nisttahuz Poclava [12], все пак следва, че срокът за изпитване цели да позволи на работодателя да провери годността и качествата на работника да изпълнява възложените му от него задължения. За разлика от договора за търговско представителство трудовият договор се характеризира със задължение на работника не за постигане на определен резултат, а за полагане на труд. Търговският представител упражнява дейността си самостоятелно, докато трудовият договор предполага връзка на подчинение между работодателя и работника. Поради тази причина в рамките на трудовия договор срокът за изпитване позволява също обучение и даване на насоки на новия работник. Такава нужда не съществува в отношенията между принципала и търговския представител.

29. Тези два вида договори обаче са съпоставими с оглед на характеристиката им, че се сключват intuitu personae. Договорът за търговско представителство също установява постоянно договорно отношение [13], което се характеризира с отношение на доверие между страните по договора. От изложеното по-горе следва, че евентуалното улесняване на прекратяването на договор за търговско представителство, за да може едната от страните да прекъсне правоотношенията си със съдоговорителя си, ако той не отговори на очакванията ѝ, се явява дори единствена цел на определянето на срок за изпитване. Накрая, важно е да се подчертае, че такава разпоредба явно не засяга самото договорно правоотношение, а именно задължението за престация, което следва да се изпълни срещу насрещна престация. С други думи, не може да се приеме, че договорът за търговско представителство не е „окончателно сключен“, преди да е изтекъл срокът за изпитване. Договорът е окончателно сключен от момента на подписването си.

По законосъобразността на определянето на срок за изпитване в договорите за търговско представителство

30. Най-напред, следва накратко да се разгледа въпросът дали страните по договора за търговско представителство, регулиран от Директива 86/653, въобще могат да определят срок за изпитване. Независимо че запитващата юрисдикция не е формулирала преюдициалния си въпрос в този смисъл, мотивите ѝ в акта за преюдициално запитване, както и писменото становище на DTT са насочени главно към този аспект.

12 Решение от 5 февруари 2015 г. (C-117/14, EU:C:2015:60, т. 36).

13 Вж. също така член 1, параграф 2 от Директива 86/653.

31. Изглежда както запитващата юрисдикция, така и DTT предполагат, че предвиденият в член 17, параграфи 2 и 3 от Директива 86/653 режим на обезщетение е неприложим в случай на прекратяване на договора по време на срока за изпитване. По-точно те смятат, че ако в договора е предвиден срок за изпитване, то той не е сключен окончателно, и че до изтичането на този срок статутът на търговски представител не е приложим. Съгласно постоянната практика на запитващата юрисдикция търговският представител не може да се позове на правата си по Директива 86/653 по време на целия евентуално предвиден в договора срок за изпитване.

32. В този смисъл DTT твърди, че при липса на забрана за определяне на срок за изпитване в Директива 86/653 статутът на търговски представител е неприложим поради правното действие, което националното право предвижда за този срок за изпитване. В този контекст DTT твърди, че нито в Директива 86/653, нито в свързаната с нея практика на Съда се споменава за евентуален срок за изпитване, поради което страните по договор за търговско представителство могат да определят такъв по начин, съвместим с правото на Съюза.

33. Що се отнася до правото на Съюза, следва да се припомни, че по силата на член 288, параграф 3 ДФЕС Директива 86/653 е акт, който обвързва по отношение на постигането на даден резултат, като обаче оставя на националните власти свобода при избора на формата и средствата за постигане на този резултат. Видно от съображения 2 и 3 от споменатата директива, както и от практиката на Съда, същата директива цели по-специално да защити търговския представител в отношенията му с принципала [14]. В това отношение следва да се отбележи, че Съдът няколкократно е изтъквал императивния характер на режима на обезщетение, предвиден в членове 17—19 от Директива 86/653 [15], който е предназначен — заедно с постановените в членове 14—15 от тази директива правила [16] — да допълни системата за закрила на търговските представители, установена с тази директива [17]. Освен това Съдът е уточнил, че правилата за обезщетение, постановени в членове 17 и 18 от споменатата директива, имат решаващо значение, тъй като определят равнището на закрила, което законодателят на Съюза е счел за разумно да предостави на търговските представители в рамките на създаването на единния пазар [18]. От това следва, че разпоредбите на националното право трябва да допринасят за постигането на императивната цел на Директива 86/653 за осигуряване на високо равнище на защита на търговския представител.

34. Същевременно в Директива 86/653 въобще не се споменава за евентуален срок за изпитване. Докато правото на Съюза не се произнесе по неговата допустимост, бих бил склонен да приема — също като DTT, френското и германското правителство, както и Комисията — че определянето на такъв по принцип спада към свободата на договаряне на страните. Независимо от това, тъй като Директива 86/653 преследва цел за хармонизация, прилагането на тази директива и полезното действие на закрепените в нея права не следва да могат да бъдат обезсилени вследствие на предвидено от вътрешното право правно действие на срока за изпитване. В противен случай приложимостта на императивните норми на Директива 86/653 би зависила от националното право [19].

14 Решение от 23 март 2006 г., Honyvem Informazioni Commerciali (C-465/04, EU:C:2006:199, т. 19).

15 Решение от 9 ноември 2000 г., Ingmar (C-381/98, EU:C:2000:605, т. 21).

16 Всъщност всички посочени по-горе разпоредби са включени в глава IV от Директива 86/653, озаглавена „Сключване и прекратяване на договора за представителство“.

17 Вж. моето заключение от 10 септември 2015 г. по дело Marchon Germany (C-315/14, EU:C:2015:585, т. 24).

18 Решение от 17 октомври 2013 г., Unamar (C-184/12, EU:C:2013:663, т. 39).

19 Освен това може да си зададем въпроса каква би била необходимостта от определяне на срок за изпитване, ако с него не се облекчаваха условията за прекратяване на договора чрез намаляване на срока за предизвестие, имайки предвид, че във всички случаи не е нужно прекратяването да бъде обосновано.

Последиците от срок за изпитване за член 17 от Директива 86/653

35. Поради това следва да се разгледат възможните последици от срок за изпитване за правото на търговския представител на компенсация съгласно член 17 от Директива 86/653 и да се определят евентуално налагащите се с оглед на императивните норми на тази директива предели за тях.

36. Приложното поле и обхватът на член 17 от Директива 86/653 следва да се определят, като се вземат предвид съдържанието, контекстът и целите му[20]. В това отношение следва да се подчертае, че съгласно практиката на Съда тълкуването на член 17 от Директива 86/653 трябва да се извърши с оглед на преследваната от нея цел и с оглед на системата, която тя въвежда[21].

Текстът на Директива 86/653

37. С оглед на тълкуването на споменатата разпоредба следва най-напред да се разгледа нейният текст. Съгласно член 17, параграф 1 от Директива 86/653 държавите членки предприемат необходимите мерки, за да гарантират, че търговският агент „след прекратяването на договора за представителство“ е обезщетен или е обезщетен за вреди. Следователно прекратяването на договора е условието, при изпълнението на което търговският представител получава това право. Това става, когато страните прекратят изпълнението на договора, тоест, своите двустранни задължения.

38. Подобно действие настъпва, когато дадена страна реши да прекрати — евентуално при облекчени условия[22] — договор за търговско представителство по време на срока за изпитване. Както вече посочих, определянето на срок за изпитване има за цел да улесни прекратяването на договора, така че едната от страните по договора да не бъде обвързана със съдоговорител, който не отговаря на нейните очаквания. Освен това няма основание да се приеме, че изпълнението на договор за търговско представителство започва едва след изтичането на срока за изпитване.

39. В това отношение текстът на редица разпоредби от Директива 86/653, включително на член 17 от нея, не допуска срокът за изпитване да бъде тълкуван в националното право като срок, по време на който изпълнението на договора още не е започнало, а следователно и статутът на търговския представител не е приложим. Съгласно член 1, параграф 1 Директива 86/653 се прилага по отношение на законовите разпоредби, регулиращи отношенията между търговските представители и техните принципали, като „търговски представител“ означава посредник, който има дълготрайни пълномощия, освен други, да договаря продажбата или покупката на стоки от името на друго лице. Следователно отношението между търговски представител и принципал по смисъла на Директива 86/653 съществува от момента, в който бъде сключен договор с предмет продажба или покупка на стоки от страна по договора от името на другата страна, независимо дали тази дейност е осъществявана по време на срок за изпитване.

40. По смисъла на своя член 1 Директива 86/653 предоставя закрила, която е императивна от момента на сключването на договора и която не би могла да бъде обезсилена от каквато и да било договорна уговорка на страните, като член 19 от същата директива пояснява, че страните по договор за търговско представителство не могат да се отклоняват от разпоредбите на

20 Решение от 16 април 2015 г., Angerer (C-477/13, EU:C:2015:239, т. 26 и цитираната съдебна практика).

21 Вж. по-специално решение от 3 декември 2015 г., Quenon K. (C-338/14, EU:C:2015:795, т. 21 и цитираната съдебна практика).

22 Които обаче не са облекчени по отношение на императивните норми на Директива 86/653.

членове 17 и 18 от тази директива в ущърб на търговския представител. Следователно националното право не би могло да квалифицира този договор другояче освен като договор за търговско представителство. Не е възможно той да бъде изключен от приложното поле на правото на Съюза.

41. Освен това следва да се отбележи, че „дълготрайният“ характер на задължението на търговския представител, изискван в член 1, параграф 2 от Директива 86/653, не може да бъде поставен под въпрос от клауза за срок за изпитване. Това условие е предназначено да изключи от приложното поле на Директива 86/653 еднократна поръчка, която не се отнася за друга сделка в бъдеще[23]. Освен това възможността за прекратяване на договора не засяга дълготрайния характер на задължението, тъй като е достатъчно търговският представител да има *правото* да упражнява дълготрайно задача, дори и да не е осъществил това си право поради прекратяване на договора от принципала. От това следва, че обикновено срокът за изпитване не цели да създаде единствено временно положение. Следователно няма основания да се приеме, че един кратък срок за изпитване не попада в приложното поле на механизма за обезщетение, предвиден в член 17 от Директива 86/653, на основание че отношението не било „дълготрайно“. С оглед на функцията на посочения механизъм и на целта на Директива 86/653 режимът е приложим, ако прекратяването на договора може да причини имуществена вреда на търговския представител.

42. Следователно може да се приеме, че развалянето на договора по време на срока за изпитване води — също както в случая с договор за неопределен срок — до „прекратяване“ по смисъла на член 17 от Директива 86/653, характеризиращо се с отпадане на главните договорни задължения.

Общата структура на Директива 86/653

43. Това заключение се подкрепя от систематичното тълкуване на член 17 от Директива 86/653. Срокът за изпитване засяга не произтичащите от договора задължения, а условията за неговото прекратяване. Той следователно спада към същата категория правила като тези, фигуриращи в членове 14 и 15 от Директива 86/653, които уреждат сключването и прекратяването на договор за търговско представителство. Докато договор за определен срок приключва с изтичането на срока си, договорът за неопределен срок може да бъде прекратен с предизвестие. Същото е валидно за договор, сключен със срок за изпитване, с единствената разлика, че условията за прекратяване могат евентуално[24] да бъдат облекчени. Механизмите на прекратяване обаче остават същите.

44. Член 17 от Директива 86/653 установява единен механизъм за обезщетение след прекратяването на договора, валиден за всички хипотези на прекратяване на договора по членове 14 и 15 от същата директива. В този смисъл от общата структура на Директива 86/653 следва, че този режим се прилага независимо от процедурата, довела до прекратяването на договора.

45. Освен това срокът за изпитване не фигурира сред изключенията от приложимостта на механизма за обезщетение, изброени ограничително в член 18 от Директива 86/653. Съгласно тази разпоредба обезщетението, предвидено в член 17 от тази директива, не се дължи в три хипотези, а именно, първо — при наличието на грешки от страна на търговския представител,

23 Вж. в този смисъл решение от 16 март 2006 г., Poseidon Chartering (C-3/04, EU:C:2006:176, т. 25 и 26), в което Съдът разглежда преди всичко броя на сключените от представителя сделки като релевантен критерий за определяне на дълготрайния характер на поръчката. В същия ред на мисли вж. *Rott-Pietrzyk*, E. Komentarz do Dyrektywy Rady nr 86/653 z 18 grudnia 1986 roku w sprawie harmonizacji praw państw członkowskich dotyczących niezależnych agentów handlowych. — Problemy Prawne Handlu Zagranicznego, Uniwersytet Śląski, vol. 19/20, 2000, p. 245.

24 При все това необлекчени по отношение на императивните норми на Директива 86/653.

което би оправдало незабавното прекратяване на договора за представителство по силата на националното право, второ — когато търговският представител е прекратил договора за представителство, и трето — когато съгласно споразумение с принципала търговският представител възложи правата и задълженията си по договора за представителство на друго лице. Прекратяването на договора по време на срок за изпитване не попада в нито една от тези категории. Освен това Съдът вече е имал възможност да припомни, че изключенията от правилото по член 17 от Директива 86/653, изброени в член 18 от нея, подлежат на стриктно тълкуване [25] и следователно не биха могли да бъдат разширени до нова категория като прекратяване на договора по време на срок за изпитване.

Целта на Директива 86/653

46. Предвид целта на Директива 86/653, както беше припомнено в точка 33 от настоящото заключение, от разглежданата система за обезщетение следва, че тя изключва всякакво тълкуване на член 17 от посочената директива, което би могло да бъде в ущърб на търговския представител [26]. Що се отнася до прилагането от страна на запитващата юрисдикция на член 17 от Директива 86/653 в случай на прекратяване на договор за търговско представителство през определения срок за изпитване, самото приемане да бъде определен такъв срок не може да доведе до това търговският представител да бъде лишен от правата си по член 17 от Директива 86/653. От това следва, че не е уместно да се изключва по принцип всякакво право на търговския представител на обезщетение по силата на режима, въведен с член 17 от Директива 86/653, когато прекратяването на договора за търговско представителство настъпва по време на определен в същия този договор срок за изпитване.

47. Императивният характер на механизма за защита на правата на търговския представител е потвърден от член 19 от Директива 86/653, който не допуска страните да се отклоняват от разпоредбите на членове 17 и 18 в ущърб на търговския представител [27]. Фактът, че договорът е допълнен, като е предвиден срок за изпитване, по време на който режимът, установен с членове 17 и 18 от Директива 86/653, не е приложим, явно представлява такова отклонение.

48. Освен това, както с основание отбелязват германското правителство и Комисията, изключване на прилагането на предвидения в членове 17 и 18 от Директива 86/653 механизъм за обезщетение само с определянето на срок за изпитване би отворило вратите за възможни злоупотреби. Така би могло да се насърчат принципалите да заобикалят правилата относно закрилата на търговския представител, като предвиждат дълги срокове за изпитване, след които не биха му дължали компенсация за извършените от него сделки.

49. Този резултат би противоречал на императивните разпоредби на Директива 86/653 в две отношения, а именно отказът на каквото и да било обезщетение в случай на прекратяване на договор за търговско представителство по време на срок за изпитване би довел до увеличаване на ограничително изброените в член 18 от Директива 86/653 изключения по отношение на ползването на предоставените права, а също и до намаляване на равнището на закрила, което е цел на тази директива.

50. Накрая, приложимостта на предвидения в член 17 от Директива 86/653 механизъм за закрила още от началото на срока за изпитване не води до невъзможност за прекратяване на правоотношението за търговско представителство без заплащане на обезщетение и оттам до недостатъчно отчитане на интересите на принципала. Всъщност член 17, параграф 2, буква а) от Директива 86/653 предвижда императивно и без предварително изключение финансова

25 Решение от 28 октомври 2010 г., Volvo Car Germany (C-203/09, EU:C:2010:647, т. 42).

26 Решение от 26 март 2009 г., Semen (C-348/07, EU:C:2009:195, т. 21).

27 Вж. също решение от 9 ноември 2000 г., Ingmar (C-381/98, EU:C:2000:605, т. 22).

компенсация, но „само ако и при условие че“ дейността на търговския представител е довела до значително разширяване на търговските отношения на принципала, което поражда действие и след срока на договора за търговско представителство. Освен това заплащането на това обезщетение трябва да бъде оправдано с оглед на всички обстоятелства[28]. В това отношение следва да се припомни, както беше установено в точка 26 от настоящото заключение, че режимът на обезщетение има характер на възнаграждение на основата на постигнатите от търговския представител резултати. Ето защо, ако съгласно тези критерии следва да бъде предоставено обезщетение, фактът, че договорът е прекратен по време на срока за изпитване, не е достатъчен, за да отклони заплащането на обезщетение. Накрая, прекратяването на договора по време на срока за изпитване може да има същото действие като прекратяване на договор, сключен за неопределен срок, а именно имуществена вреда. За сметка на това, ако посочените в член 17, параграфи 2 и 3 от Директива 86/653 условия не са изпълнени, на търговския представител не следва да се предоставя никакво обезщетение, независимо дали прекратяването на договора е настъпило по време на срока за изпитване. Това следва и от факта, че режимът на обезщетение не е предназначен да санкционира прекратяването на договора, а да обезщети търговския представител за миналите му резултати, които евентуално продължават да имат действие за бъдещите сделки на принципала.

Заключение

51. Предвид всички гореизложени съображения предлагам на Съда да даде следния отговор на преюдициалния въпрос, поставен от Cour de cassation (Касационен съд, Франция):

„Член 17 от Директива 86/653/ЕИО на Съвета от 18 декември 1986 година относно координирането на правото на държавите членки, свързано с дейността на самостоятелно заетите търговски представители, следва да се тълкува в смисъл, че е приложим, когато договор за търговско представителство е прекратен по време на предвидения в него срок за изпитване“.

28 Решение от 28 октомври 2010 г., Volvo Car Germany (C-203/09, EU:C:2010:647, т. 44).